

Право інтелектуальної власності

УДК 347.78(100)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15261818>

Зарубіжний досвід охорони й захисту прав інтелектуальної власності

Ящук Міріам Ігорівна,

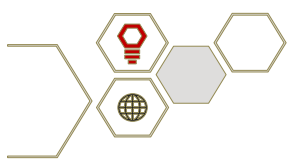
студентка 1 курсу магістратури, Навчально-науковий інститут права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ,
Україна, <https://orcid.org/0009-0009-2200-7039>

Петренко Сергій Анатолійович,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, асистент
кафедри інтелектуальної власності та інформаційного права, Навчально-
науковий інститут права Київського національного університету імені Тараса
Шевченка, м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-2053-1285>

Прийнято: 03.04.2025 | Опубліковано: 22.04.2025

Анотація: У статті здійснено аналіз зарубіжного досвіду охорони й захисту прав інтелектуальної власності, зокрема в контексті міжнародного правового регулювання та особливостей застосування правових норм у різних країнах світу. Метою дослідження є вивчення наявних моделей охорони прав інтелектуальної власності, що застосовуються в провідних юрисдикціях, а також визначення їхньої ефективності й впливу на розвиток інноваційних технологій та економік країн. У статті застосовано метод порівняльно-правового аналізу, що дозволяє визначити переваги й недоліки різних підходів у сфері охорони прав інтелектуальної власності. Особливу увагу приділено

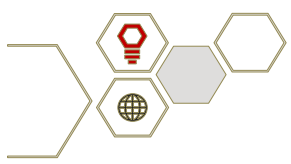

порівнянню міжнародних договорів та їхньому впливу на національні правові системи.

Результати дослідження демонструють, що ефективний захист прав інтелектуальної власності є важливою складовою інноваційної діяльності, яка сприяє економічному розвитку країн. Окрему увагу приділено аналізу механізмів забезпечення прав інтелектуальної власності на прикладі Німеччини, Франції, Польщі, Швейцарії та США. Виявлено, що в кожній юрисдикції існують особливості в інтерпретації та застосуванні норм, які мають різний вплив на рівень захисту прав інтелектуальної власності. Проте глобальні виклики вимагають від держав посилення міжнародної співпраці та уніфікації стандартів захисту прав інтелектуальної власності. Крім того, розглянуто роль національних судів і компетентних органів у реалізації міжнародних зобов'язань у сфері охорони прав інтелектуальної власності, а також механізми міждержавної взаємодії, спрямовані на посилення правового захисту прав інтелектуальної власності.

Висновки дослідження свідчать, що для ефективного захисту прав інтелектуальної власності необхідно враховувати не тільки національні особливості, а й глобальні тенденції. Для цього важливо вдосконалювати міжнародне правове регулювання та забезпечувати належний рівень співпраці між країнами, а також розвивати механізми захисту в умовах сучасних технологічних змін.

Ключові слова: міжнародне право, порівняльно-правовий аналіз, глобалізація, цифровізація, правові норми, механізми захисту, Бернська конвенція, ТРІПС.

Foreign Experience in the Protection and Defense of Intellectual Property Rights

Miriam Yashchuk,

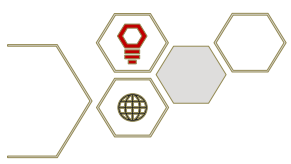
1st Year Master's Student, Institute of Law of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0009-2200-7039>

Serhii Petrenko,

Ph.D. in Law, Senior Research Fellow, Assistant of the Department of Intellectual Property and Information Law, Educational and Scientific Institute of Law of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-2053-1285>

Abstract: The article analyzes the foreign experience of protection and enforcement of intellectual property rights, in particular, in the context of international legal regulation and peculiarities of application of legal norms in different countries of the world. The purpose of the study is to examine the existing models of intellectual property rights protection used in leading jurisdictions, and also to determine their effectiveness and impact on the development of innovative technologies and economies. The article applies the method of comparative legal analysis, which allows identifying the advantages and disadvantages of different approaches to the protection of intellectual property rights. Particular attention is paid to the comparison of international treaties and their impact on national legal systems.

The results of the study demonstrate that effective protection of intellectual property rights is an important component of innovation, which contributes to the economic development of countries. Particular attention is paid to the analysis of the mechanisms for enforcing intellectual property rights on the example of Germany, France, Poland, Switzerland and the United States. It is found that each jurisdiction

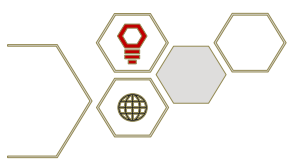
has peculiarities in the interpretation and application of rules that have a different impact on the level of protection of intellectual property rights. However, global challenges require States to strengthen international cooperation and unify standards for the protection of intellectual property rights. In addition, the author examines the role of national courts and competent authorities in the implementation of international obligations in the field of intellectual property rights protection, as well as mechanisms of interstate cooperation aimed at strengthening the legal protection of intellectual property rights.

The conclusions of the study show that for the effective protection of intellectual property rights, it is necessary to take into account not only national peculiarities but also global trends. For this purpose, it is important to improve international legal regulation and ensure an appropriate level of cooperation between countries, as well as to develop protection mechanisms in the context of modern technological changes.

Keywords: international law, comparative-legal analysis, globalization, digitalization, legal norms, protection mechanisms, Berne Convention, TRIPS.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Захист прав інтелектуальної власності є однією з основних складових сучасної правової системи, яка безпосередньо впливає на розвиток інноваційних технологій, національної економіки та глобальну конкуренцію. У зв'язку з глобалізацією ринків і швидким розвитком технологій виникає необхідність удосконалення механізмів охорони прав інтелектуальної власності на міжнародному рівні. Правова варіативність національних підходів до регулювання інтелектуальної власності суттєво ускладнює формування цілісної й ефективної моделі її захисту на міжнародному рівні.

Невідповідність чинного національного законодавства сучасним викликам зумовлює необхідність його адаптації, адже саме в таких умовах

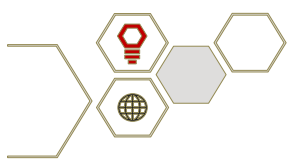
виникають нові форми порушень прав інтелектуальної власності. Крім того, міжнародні правові договори, зокрема Бернська конвенція та угоди в межах Світової організації торгівлі, створюють універсальні правила, однак не завжди здатні розв'язувати специфічні питання, що виникають у конкретних країнах у контексті їхніх національних особливостей та правових традицій.

Важливим аспектом сучасного правового дискурсу є пошук оптимального балансу між приватними інтересами суб'єктів прав інтелектуальної власності та суспільними потребами в забезпеченні доступу до знань, культурних надбань і технологічних досягнень. Враховуючи значення інтелектуальної власності для розвитку інноваційної економіки, посилення глобальної конкуренції та необхідність забезпечення балансу між приватними правами та суспільними інтересами, проблема охорони й захисту прав інтелектуальної власності набуває особливої актуальності в умовах сучасних глобальних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання охорони та захисту прав інтелектуальної власності у зарубіжному досвіді є предметом численних наукових досліджень, що підтверджує актуальність теми в умовах глобалізації, цифровізації та зростання транснаціонального обміну знаннями.

Сучасні публікації відображають широкий спектр підходів до правового забезпечення цієї сфери. Так, О. М. Штиршов та А. Л. Сухорукова [1] дослідили міжнародні моделі відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності, акцентуючи на превентивних інструментах. Виклики захисту прав інтелектуальної власності в умовах цифровізації та трансформації європейського законодавства проаналізував В. В. Романовський [2].

Дослідниця Р. Адамс (R. Adams) розглянула еволюцію прав інтелектуальної власності в цифрову епоху [3], акцентуючи на розриві між швидкістю технологічного прогресу та повільністю нормативних змін. Учені І. Яворська та С. Боярська [4] з'ясували специфіку правового регулювання в

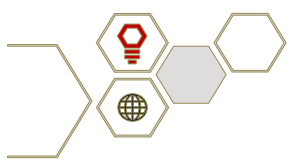
межах цифрового ринку Європейського Союзу (далі – ЄС), наголошуючи на гармонізації процедур. Науковиця Б. Пік (B. Pick) [5] дослідила особливості захисту географічних зазначень у Франції як елементу культурного капіталу.

Порівняльний аналіз практик США, Німеччини, Франції та України здійснив О. М. Боярчук [6], окресливши переваги англо-американського підходу. Подібну порівняльну перспективу демонструють праці Г. О. Ульянової та Д. О. Колодіна [7], М. В. Колеснікової й К. Р. Корощенко [8], а також М. І. Логвиненка та М. Г. Шунька [9], у яких здійснено порівняння кримінально-правових та цивільно-правових підходів до захисту прав інтелектуальної власності в Україні та країнах ЄС.

На важливе значення інституційного сприяння інноваціям через правовий захист іноземної інтелектуальної власності вказують Р. Гмайнер, М. Гмайнер [10]. У дослідженні К. В. Жили та А. О. Кришталь [11] наведено юридичні аспекти захисту прав інтелектуальної власності у Франції, з акцентом на адаптацію системи до нових викликів. Спільні риси в правозастосуванні в Україні та Німеччині розглядають А. А. Бойцун і А. О. Кришталь [12].

Особливої уваги потребує правовий захист прав інтелектуальної власності в умовах нестабільності. Так, Л. І. Галупова [13] дослідила стан системи охорони прав інтелектуальної власності в Україні під час воєнного стану, а З. Скарлецька [14] проаналізувала міжнародні механізми захисту в умовах військової агресії. У дослідженні Б. В. Гутия [15] розкрито відповідність національного законодавства міжнародним стандартам, зокрема щодо захисту авторських і суміжних прав.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значну увагу до зарубіжного досвіду охорони та захисту прав інтелектуальної власності, низка важливих аспектів залишається недостатньо вивченою. Зокрема, потребує додаткової уваги вивчення ефективності впровадження іноземних моделей захисту прав інтелектуальної власності, особливо в умовах

правової нестабільності. До того ж відсутній глибокий аналіз адаптивності зарубіжних цифрових інструментів для захисту прав інтелектуальної власності. Недостатня увага до цих проблем зумовлена орієнтацією попередніх досліджень на загальну теорію та формальні правові засади, без належного врахування практичного застосування. Крім того, існує потреба в міждисциплінарному підході, який би враховував взаємозв'язок економічних, соціальних та політичних чинників для більш комплексного аналізу проблеми.

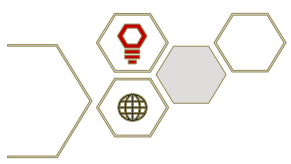
Внесок цієї статті в розв'язання зазначених вище проблем полягає в з'ясуванні основних аспектів зарубіжного досвіду охорони й захисту прав інтелектуальної власності, що має принципове значення для глибшого розуміння відповідної проблематики.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цього дослідження є комплексний аналіз зарубіжного досвіду у сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

Завдання дослідження:

- 1) проаналізувати сучасні моделі охорони прав інтелектуальної власності, що застосовуються в зарубіжних країнах;
- 2) визначити переваги й недоліки правових механізмів захисту прав інтелектуальної власності в окремих правових системах;
- 3) розробити пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання у сфері захисту прав інтелектуальної власності в Україні.

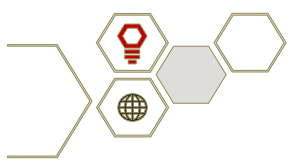
Виклад основного матеріалу дослідження. Попри наявність численних наукових трактувань і законодавчих визначень, тлумачення термінів «інтелектуальна власність», «право інтелектуальної власності» та «захист прав інтелектуальної власності» є предметом численних наукових дискусій. Це зумовлено відмінностями в правових системах та підходах до охорони й захисту прав інтелектуальної власності, що створює певні труднощі при формуванні єдиного міжнародного правового регулювання в цій сфері. Так, О. Боярчук визначає інтелектуальну власність як сукупність відносин, що

виникають між творцями та користувачами в процесі створення, передачі, поширення, обміну та трансформації унікальних знань [6, с. 2]. Р. Гмайнер підкреслює, що інтелектуальна власність є особливим видом нематеріальної власності серед інших факторів виробництва, оскільки вона є оригінальною та існує лише за умови дотримання чітко визначених законодавчих норм [10]. Водночас питання захисту прав інтелектуальної власності на міжнародному рівні набуває особливої значущості. Як зазначає Б. В. Гутий, модернізація міжнародних норм та стандартів сприяє вдосконаленню правового регулювання цієї сфери відповідно до актуальних потреб суспільства. Інтелектуальна власність є важливим активом, що стимулює інновації, сприяє економічному розвитку та наповнює державний бюджет. Водночас вона часто зазнає порушень, зокрема неправомірного використання або нецільового застосування об'єктів інтелектуальної власності [15, с. 6].

Міжнародне правове регулювання інтелектуальної власності базується на загальних стандартах, що забезпечують надійний захист прав інтелектуальної власності на світовому рівні, сприяючи обміну знаннями та технологіями між державами. У світовій практиці управління складними об'єктами інтелектуальної власності відбувається згідно з відповідними юридичними актами. Як стверджує З. Скарлецька, питання охорони прав інтелектуальної власності стало особливо важливим після проведення Міжнародної виставки винаходів у Відні в 1873 році. Це виявилось у відмові деяких учасників від представлення своїх розробок через побоювання щодо можливого незаконного використання їхніх ідей в інших країнах. У 1893 році відбулося об'єднання Бернського та Паризького бюро, що спричинило створення Міжнародного бюро з охорони інтелектуальної власності, яке базувалося в Берні [14].

Ця організація передувала створенню Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі – ВОІВ), яка сьогодні, у співпраці з державами-членами та за сприяння Секретаріату, реалізує низку заходів,

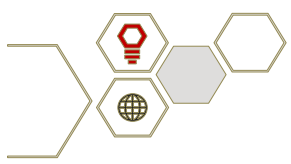
спрямованих на вдосконалення системи захисту прав інтелектуальної власності. Основні напрями її діяльності передбачають гармонізацію національного законодавства та правових процедур, надання міжнародних послуг щодо реєстрації прав на об'єкти промислової власності, сприяння обміну інформацією в цій сфері, а також забезпечення техніко-правової підтримки для країн, що розвиваються.

На сучасному етапі міжнародний захист прав інтелектуальної власності здійснюється через нормативні акти, розроблені міжнародними організаціями, зокрема ВОІВ та Світовою організацією торгівлі (далі – СОТ). Ці організації активно співпрацюють на основі спеціальної Угоди, укладеної між ВОІВ та СОТ 01 січня 1996 року, що дозволяє здійснювати спільні заходи для захисту прав інтелектуальної власності та надання правової підтримки країнам, що розвиваються [16].

Бернська конвенція, що регулює охорону літературних та художніх творів, визначає основні принципи захисту об'єктів інтелектуальної власності. Відповідно до цієї Конвенції, для визначення авторства важливо, щоб ім'я автора, навіть якщо воно є псевдонімом, було вказане на творі. Цей принцип використовується для встановлення авторських прав на публікаціях [17].

Особливе значення в міжнародному праві має Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (далі – TRIPS), що виконується СОТ. Угода TRIPS встановлює мінімальні вимоги до захисту прав інтелектуальної власності, яких мають дотримуватись усі держави-члени СОТ та ті, що прагнуть приєднатися до цієї організації [18]. Положення Угоди TRIPS взаємодіють з іншими міжнародними договорами в цій сфері, зокрема з вимогами Бернської й Паризької конвенцій, які регулюють захист літературних та художніх творів, а також винаходів і товарних знаків [19, с. 775]

Патентна кооперація (далі – РСТ) є важливою міжнародною угодою, оскільки вона дозволяє заявникам подавати патентні заявки в численні країни

через одну централізовану процедуру. Це значно спрощує та здешевлює процес патентування на міжнародному рівні, оскільки за допомогою одного патентного запиту можна отримати захист у багатьох країнах. Крім того, РСТ дає додатковий час для визначення комерційної доцільності інвестицій, оскільки відтерміновує рішення про подання заявки до конкретних країн. Завдяки РСТ зростає ефективність і доступність міжнародного патентування, що стимулює інноваційний розвиток [20].

Договір про захист фільмів та програмного забезпечення (далі – WCT) є важливим інструментом захисту авторських прав у цифрову епоху. Він забезпечує правову охорону для творців фільмів та програмного забезпечення, зокрема в умовах швидкого розвитку нових технологій. Цей договір дозволяє адаптувати традиційні принципи авторського права до сучасних цифрових форматів, гарантуючи захист прав інтелектуальної власності на нові форми творчого контенту. Угода стимулює розвиток індустрії програмного забезпечення та кінематографії, забезпечуючи творців належним рівнем правової підтримки на міжнародному рівні [21].

На рисунку 1 представлено основні міжнародні угоди, що регулюють охорону й захист прав інтелектуальної власності на глобальному рівні.

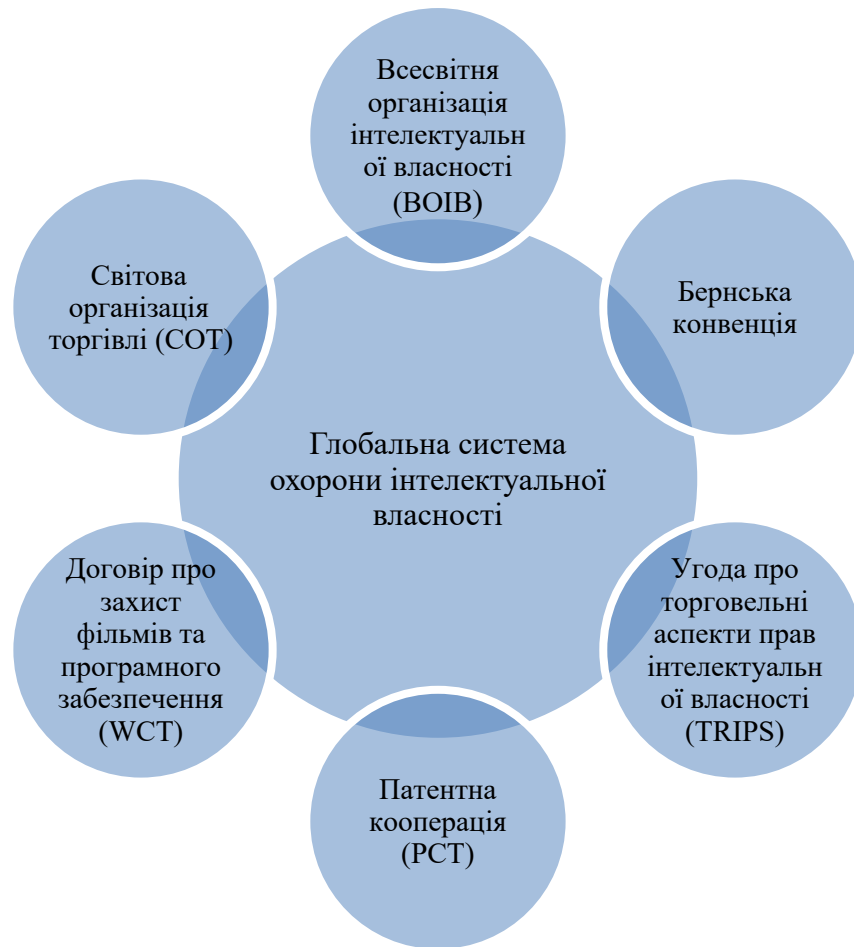
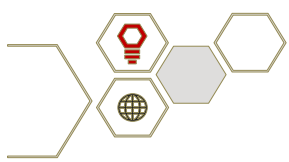
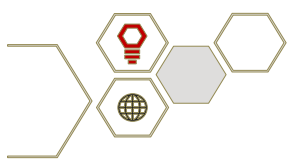

Рис. 1. Міжнародна схема охорони та захисту права інтелектуальної власності

Джерело: власна розробка авторів

У контексті нашого дослідження аналіз світового досвіду у сфері захисту прав інтелектуальної власності, зокрема на прикладі таких країн, як Німеччина, Франція, Польща, Швейцарія та США, є важливим для вивчення різних підходів та правових механізмів, що застосовуються у різних юрисдикціях. Ці країни мають різноманітні правові системи, рівень економічного розвитку та підходи до захисту прав інтелектуальної власності. Вибір саме цих держав обґрунтований їхнім авторитетом у сфері інтелектуальної власності, ефективністю національних механізмів захисту прав інтелектуальної власності та активною участю в міжнародній правовій

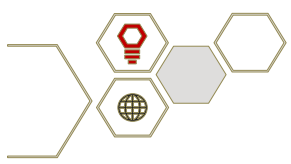
співпраці. Це дозволяє всебічно оцінити зарубіжний досвід і виокремити як спільні тенденції, так і специфічні особливості національного регулювання.

Німеччина посідає провідне місце у сфері авторського та суміжних прав, а також у розвитку національного законодавства в цій галузі. Основними актами, що визначають захист прав інтелектуальної власності в країні, є закони «Про авторське право та суміжні права», «Про авторські товариства», «Про видавничі права» та «Про авторське право в інформаційному суспільстві». Однією з особливостей німецького законодавства є те, що реєстрація товарних знаків не є обов'язковою. Це дає можливість виробникам використовувати товарний знак на продукції без попередньої реєстрації, але право на його використання виникає лише після офіційної реєстрації [12, с. 265]. Варто зауважити, що на час без реєстрації товарний знак не користується правовим захистом. Захист прав інтелектуальної власності в Німеччині передбачає заходи, спрямовані на запобігання порушенням та відновлення порушених прав [13, с. 746].

Крім того, система кримінально-правової охорони в країні враховує економічні фактори, які сприяють забезпеченню справедливості правосуддя та адекватної компенсації за завдану шкоду в разі порушення прав [7, с. 165].

Важливою особливістю є залучення експертів у судові засідання для допомоги в урегулюванні спорів щодо порушення прав інтелектуальної власності. Спори часто врегульовуються через процедуру приватного обвинувачення в цивільному судочинстві, у межах якої порушник може бути оштрафований за повторне порушення. Крім того, у Німеччині часто застосовується досудове врегулювання спорів, коли власник прав надсилає попередження порушнику [8, с. 65].

Правове регулювання у сфері інтелектуальної власності у Франції здійснюється відповідно до Кодексу інтелектуальної власності, який визначає обов'язкові вимоги як для правовласників, так і для осіб, що користуються об'єктами інтелектуальної власності. Однією з особливостей є вимога

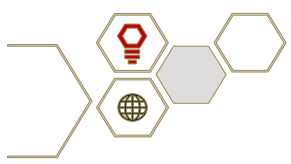
отримання ліцензії на використання винаходу, яка надається для патентів, що не використовуються, або для патентів, використання яких без дозволу власника є забороненим [11, с. 284].

Французька Республіка володіє глибоко структурованою та ефективною системою правового регулювання у сфері інтелектуальної власності, яка повністю відповідає нормам директив ЄС та міжнародно-правовим стандартам. Національне законодавство Франції охоплює широкий спектр об'єктів інтелектуальної власності – від патентів і торгівельних марок до авторських прав і географічних зазначень, що створює сприятливі умови для розвитку креативних та технологічних ініціатив.

Реєстрація та управління патентами в країні здійснюються Французьким національним інститутом промислової власності, який уповноважений розглядати заявки, проводити експертизу та надавати правову охорону новим технічним рішенням. Франція також бере участь у діяльності Єдиного патентного суду, що забезпечує єдність підходів до врегулювання спорів, пов'язаних із патентним правом на рівні Європейського Союзу.

Норми, що регулюють авторське право, зосереджені у Французькому кодексі інтелектуальної власності. Це законодавство гарантує комплексний захист майнових і немайнових прав авторів на літературні, художні, музичні, програмні та інші творчі продукти, зміцнюючи правовий фундамент для культурного й технологічного поступу країни [5].

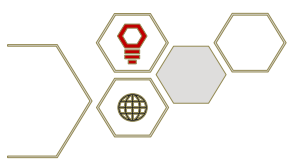
Особливістю захисту прав інтелектуальної власності у Франції є те, що патенти становлять основний елемент правової охорони в цій галузі. Патенти регулюються системою РІД, яку підтримують відповідні органи, зокрема Міністерство наукових досліджень і Міністерство малих і середніх підприємств. Ці відомства мають повноваження для співпраці з науковими й промисловими колами, а також для визначення заборонених дій, таких як виробництво, постачання, імпорт чи використання продуктів, що підлягають патентному захисту, і їх пропонування на ринку [11, с. 284].

У США існують різні способи захисту прав інтелектуальної власності, зокрема цивільно-правовий, кримінально-правовий та адміністративно-правовий. Найбільш ефективним є цивільно-правовий спосіб, який передбачає подання позову для винесення судової заборони з можливістю відшкодування завданої шкоди. Продукція, виготовлена незаконним шляхом, підлягає знищенню, а обладнання, на якому вона була виготовлена, конфіскується. Кримінально-правовий захист передбачає покарання за контрафакцію та піратство, що може включати штрафи до 500 тис. доларів для фізичних осіб та до 1 мільйона доларів для юридичних осіб, а також позбавлення волі на термін до трьох років. Адміністративно-правовий захист застосовується у випадках, коли шкода є незначною, і покарання є менш суворим, хоча в окремих випадках може бути заборонено перетинати кордон США [9, с. 570].

Польща здійснила низку важливих кроків для посилення охорони прав інтелектуальної власності, зокрема шляхом створення спеціалізованих судових органів, які займаються винятково справами у цій сфері. Такі суди значно полегшують процес урегулювання спорів, завдяки чому підвищується ефективність судового захисту. Крім того, країна активно працює над гармонізацією національного законодавства з директивами ЄС, що сприяє забезпеченню єдиного рівня охорони прав інтелектуальної власності на території Європейського Союзу.

Попри те, що Швейцарія формально не входить до складу ЄС, вона підтримує тісну співпрацю з Європейською патентною організацією та Відомством Європейського Союзу з питань інтелектуальної власності (EUIPO). У Швейцарії функції управління цією сферою покладені на Федеральний інститут інтелектуальної власності, який відповідає за реєстрацію патентів, торгівельних марок і промислових зразків, сприяючи формуванню цілісної та ефективної системи захисту прав інтелектуальної власності [2, с. 879].

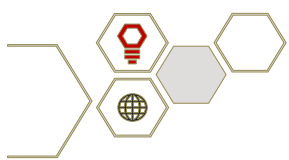
Нормативна база Швейцарської Конфедерації повністю узгоджується з міжнародними зобов'язаннями, що забезпечує високий рівень охорони прав інтелектуальної власності. Як один із провідних фармацевтичних центрів світу Швейцарія приділяє особливу увагу захисту фармацевтичних патентів. Законодавство країни створює баланс між стимулюванням новітніх наукових розробок у галузі медицини та необхідністю задоволення потреб системи охорони здоров'я. Жорсткі механізми патентного регулювання сприяють формуванню сприятливих умов для інноваційної діяльності та інтенсивного розвитку науково-дослідного середовища.

Особливості правового регулювання інтелектуальної власності в зарубіжних країнах представлено в таблиці 1.

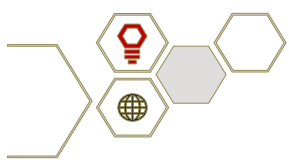
Таблиця 1

Особливості правового регулювання інтелектуальної власності: досвід зарубіжних країн

Країна	Основні законодавчі акти / інституції	Особливості захисту прав інтелектуальної власності	Органи захисту / практики	Переваги/недоліки
Німеччина	Закон «Про авторське право і суміжні права» (Urheberrechtsgesetz), Закон «Про авторські товариства», Закон «Про видавничі права», DPMA (Німецьке відомство з патентів і товарних знаків), EUIPO, UPC.	Необов'язкова реєстрація товарного знака, але захист лише після реєстрації; програмне забезпечення визнається патентоздатним; досудове врегулювання спорів (попередження)	DPMA, EUIPO, Єдиний патентний суд (UPC), Суд з залученням експертів, Цивільні процеси з приватним обвинувачення м.	Переваги: висока ефективність захисту та доступ до європейських інституцій. Недоліки: вимоги до реєстрації товарного знака обмежують

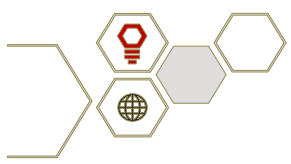
				захист без реєстрації.
Франція	Кодекс інтелектуальної власності, Закон «Про торгівельні знаки», INPI (Французький національний інститут промислової власності), UPC.	Патент – головний елемент захисту; суворе регулювання: потрібна ліцензія навіть на невикористовувані патенти; визначені форми порушень (контрафакція, обманна імітація тощо)	INPI, Міністерство наукових досліджень, Міністерство малих і середніх підприємств, UPC (патентні спори).	Переваги: жорсткі заходи протидії порушенням інтелектуальної власності. Недоліки: складність отримання ліцензії на неактивні патенти та високий рівень регулювання.
Польща	Закон «Про промислову власність», Патентне відомство Польщі, Закон «Про авторське право і суміжні права».	Спрощена система патентування, визнання авторських прав навіть без реєстрації, розвинена система ліцензування та франчайзингу, можливість судового та досудового врегулювання.	Патентне відомство Польщі, комерційні суди, експертні установи	Переваги: спрощена система та доступність захисту. Недоліки: необхідність значної участі експертних установ у врегулюванні спорів.

Швейцарія	Закон «Про авторське право», Закон «Про патенти», IPI (Федеральний інститут інтелектуальної власності)	Акцент на гармонізації з європейським та міжнародним правом, високий рівень захисту авторських і суміжних прав, прозора процедура оскарження порушень.	IPI (Swiss Federal Institute of Intellectual Property), федеральні суди, механізми медіації.	Переваги: гармонізація з європейським і стандартами. Недоліки: можливі труднощі для невеликих компаній через високі вимоги до доказів порушень.
США	Copyright Act, Patent Act, Lanham Act (Закон про торговельні марки), USPTO (Patent and Trademark Office), U.S. Copyright Office.	Сильна судова практика (прецедентне право), реєстрація не є обов'язковою, але полегшує захист, відомі справи зі значними компенсаціями за порушення.	USPTO, Federal Courts, ITC (Міжнародна торгова комісія), RIAA, МРАА (громадські організації із захисту прав інтелектуальної власності).	Переваги: сильна судова практика та можливість значних компенсацій. Недоліки: судові справи можуть бути надзвичайно дорогими й складними.

Джерело: власна розробка авторів

Отже, вагома роль у захисті інтелектуальної власності належить національним судам та компетентним органам, які, реалізуючи міжнародні зобов'язання, сприяють ефективному впровадженню міжнародно-правових норм у національні правові системи. Вони здійснюють тлумачення положень міжнародних угод, забезпечують реалізацію прав інтелектуальної власності

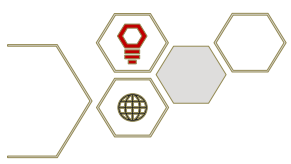

шляхом ухвалення судових рішень, а також виконують процедури реєстрації прав у тісній взаємодії з міжнародними інституціями. Крім того, національні органи контролюють дотримання прав інтелектуальної власності, борються з контрафакцією та іншими порушеннями, зміцнюючи правовий захист та міжнародну довіру до національних правових систем, що сприяє розвитку інновацій та глобальної співпраці в цій сфері.

Підхід до регулювання інтелектуальної власності в згаданих країнах має багато спільних рис із системою охорони цих прав в Україні. Це зумовлено гармонізацією національного законодавства України з міжнародними та конвенційними стандартами. Однак варто зазначити, що існують певні розбіжності та особливості, які властиві конкретним юридичним системам, що застосовуються в кожній окремій країні та є характерними саме для неї.

У сучасних умовах стрімкого розвитку цифрових технологій значна увага в зарубіжній практиці приділяється впровадженню інноваційних інструментів для охорони та захисту прав інтелектуальної власності. Зокрема, поширення набули онлайн-платформи для реєстрації об'єктів інтелектуальної власності, які забезпечують зручний доступ до подання заявок та відстеження правового статусу в електронному форматі. У низці країн впроваджуються блокчейн-рішення для фіксації фактів авторства, що гарантує незмінність інформації та спрощує доказування прав у разі спорів.

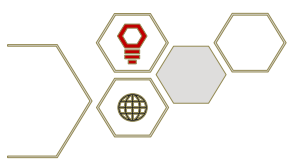
На особливу увагу заслуговує регулювання авторського права в цифровому середовищі, зокрема в мережі Інтернет. Практика європейських країн демонструє використання механізмів моніторингу, попередження та блокування нелегального контенту, що порушує авторські права, з боку провайдерів та платформ. Важливим документом у цьому контексті є Директива (ЄС) 2019/790 про авторське право в цифровому єдиному ринку, яка передбачає нові підходи до відповідальності онлайн-платформ, а також посилення прав авторів у сфері цифрового поширення контенту [22].

Застосування таких цифрових механізмів і нормативних підходів у зарубіжних країнах демонструє високий рівень адаптації правової системи до викликів сучасного інформаційного суспільства та може стати орієнтиром для вдосконалення відповідної сфери в Україні.

Розвиток міжнародного правового регулювання в умовах глобальних змін потребує адаптації до стрімкого технологічного прогресу, зокрема в галузі цифрових технологій, штучного інтелекту та новітніх форм інтелектуальної власності. Одним зі шляхів є гармонізація законодавств різних країн для забезпечення однакових стандартів захисту прав інтелектуальної власності, що дозволить зменшити розбіжності в національних підходах та спростить урегулювання транснаціональних спорів. Важливим аспектом є розвиток міжнародних судових механізмів і органів, здатних забезпечити ефективну реалізацію прав інтелектуальної власності на глобальному рівні. Крім того, необхідно посилити співпрацю між державами й міжнародними організаціями для виявлення нових порушень прав інтелектуальної власності та забезпечення адекватного реагування в умовах стрімкого розвитку новітніх технологій.

У сучасних нестабільних умовах, які характеризуються політичною та економічною кризою, адаптація українського законодавства щодо захисту прав інтелектуальної власності до міжнародних стандартів є надзвичайно важливою. Україна повинна зробити акцент на гармонізації своїх законів із європейськими та міжнародними практиками, щоб забезпечити належний захист прав інтелектуальної власності на рівні з іншими розвиненими країнами. Оскільки міжнародна співпраця стає все більш важливою, необхідно посилювати взаємодію з міжнародними організаціями, такими як ЄС, WIPO та іншими установами, що працюють у сфері інтелектуальної власності, щоб забезпечити доступ до єдиних стандартів захисту прав інтелектуальної власності та покращити взаємне визнання прав між державами.

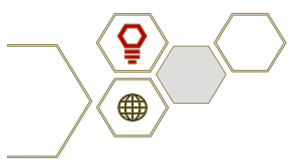

Не менш важливим є посилення ролі судових та арбітражних органів для ефективного розгляду справ, пов'язаних із порушенням прав інтелектуальної власності. В умовах обмеженого фінансування та збільшення кількості судових справ створення спеціалізованих судів або запровадження спрощених процедур для врегулювання спорів може значно пришвидшити процеси та забезпечити якісне відновлення порушених прав. Водночас важливо розвивати та підтримувати механізми досудового врегулювання спорів, оскільки вони можуть зменшити навантаження на суди та бути доступнішими для бізнесу, особливо для малих і середніх підприємств, які часто не мають ресурсів для тривалих і дорогих судових процедур.

Крім того, важливо враховувати, що в умовах економічної нестабільності й воєнних дій особливу увагу варто приділяти підтримці інноваційної активності в країні. Важливим завданням є формування ефективних стимулів для малих і середніх підприємств, які є рушіями розвитку сфери інтелектуальної власності, а також забезпечення їм безперешкодного доступу до механізмів захисту прав без надмірного адміністративного навантаження. Успішне впровадження таких заходів сприятиме не лише поліпшенню інвестиційного клімату, а й активізації розвитку внутрішнього ринку інтелектуальної власності в Україні.

Отже, захист прав інтелектуальної власності є важливим компонентом правової системи, яка сприяє інноваційному розвитку та економічному зростанню. Міжнародні стандарти в цій сфері встановлюють загальні принципи охорони інтелектуальних прав, які адаптуються національним законодавством кожної країни [15, с. 12].

Кожна з розглянутих країн сформувала унікальні механізми та стратегії підтримки й захисту інноваційної та творчої діяльності, спираючись на поєднання національного законодавства з міжнародними правовими стандартами. Попри різноманітність підходів, спільною рисою є намагання створити ефективну систему правового захисту, яка забезпечує баланс між

інтересами авторів, підприємств і суспільства загалом. Ці особливості та практики створюють основу для подальшого аналізу й порівняння їхньої ефективності в контексті розвитку національної системи інтелектуальної власності та інновацій.

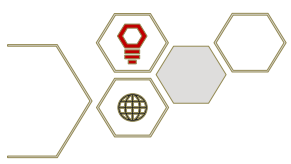
Висновки. Здійснене дослідження дало змогу окреслити основні особливості зарубіжного досвіду в галузі охорони й захисту прав інтелектуальної власності, що є важливими для імплементації в українських реаліях. З'ясовано, що ефективне функціонування системи правової охорони інтелектуальної власності залежить не лише від наявності відповідної нормативно-правової бази, а й від дієвого механізму її реалізації, належної інституційної спроможності та сформованої правової культури в суспільстві.

У процесі аналізу встановлено, що українське законодавство у сфері інтелектуальної власності демонструє тенденцію до гармонізації з європейськими стандартами. Водночас практична імплементація іноземного досвіду ускладнюється низкою як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників. Одним із важливих висновків дослідження є усвідомлення необхідності поступового та виваженого реформування національної моделі з урахуванням кращих міжнародних практик, адаптованих до українських реалій.

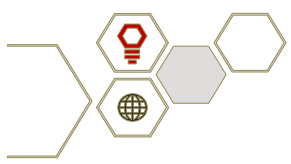
Перспективним напрямом подальших наукових розвідок є здійснення компаративного аналізу із залученням міждисциплінарного підходу, що поєднує правові, економічні та соціальні аспекти функціонування систем охорони інтелектуальної власності в різних країнах. Такий підхід дозволяє сформувати цілісне бачення шляхів адаптації найкращих зарубіжних практик до українського контексту з урахуванням національних особливостей.

Список використаних джерел

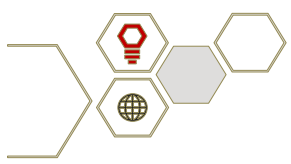
1. Штиршов О. М., Сухорукова А. Л. Правові аспекти відповідальності у сфері порушення прав інтелектуальної власності: світовий досвід. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2022. № 17. С. 867–904. URL:

- https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/15421/1/purr_2022_17_12.pdf (дата звернення: 12.02.2025).
2. Романовський В.В. Зарубіжний досвід захисту інтелектуальної власності в умовах цифровізації. *Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти*: матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (м. Київ, 15 жовтня 2024 р.) Київ, 2024. С. 877–881. URL: surl.li/yeuida (дата звернення: 12.02.2025).
3. Adams R. The Evolution of Intellectual Property Rights in the Digital Age. *Journal of Modern Law and Policy*. 2023. № 3(2). С. 52–63. DOI: <https://doi.org/10.47941/jmlp.1554>
4. Яворська І., Боярська С. Правове регулювання захисту прав інтелектуальної власності на цифровому ринку ЄС. *Вісник Львівського університету*. 2020. № 48. URL: <https://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/intrel/article/view/11043/11348> (дата звернення: 12.02.2025).
5. Pick B. The legal protection of GIs in France. In *Intellectual property and development*. 2022. Р. 23–51. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003352105-3> (дата звернення: 12.04.2025).
6. Боярчук О. М. Захист права інтелектуальної власності: особливості здійснення в Україні, США та деяких країнах Європейського союзу (Німеччина, Франція). *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 184–188. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/66108/1/294411-Текст%20статті-679364-1-10-20231224.pdf> (дата звернення: 12.02.2025).
7. Ульянова Г. О., Колодін Д. О. Кримінально-порівняльне дослідження законодавства України і ФРН в сфері захисту інтелектуальної власності. *Київський часопис права*. 2022. № 1. С. 163–167. URL: <http://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/148/137> (дата звернення: 12.02.2025).

8. Колеснікова М. В., Корощенко К. Р. Захист прав інтелектуальної власності в Україні та країнах ЄС: порівняльно-правовий аспект. *Правові новели*. 2021. № 13. С. 61–67. URL: www.legalnovels.in.ua/journal/13_2021/13_2021.pdf#page=61 (дата звернення: 12.02.2025).
9. Логвиненко М. І., Шунько М. Г. Компаративна характеристика суддів з інтелектуальної власності: Україна, Великобританія, США. *Правові горизонти*. 2020. № 23. С. 107–111. DOI: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2020.i23.p107>
10. Гмайнер Р., Гмайнер М. Заохочення внутрішніх інновацій шляхом захисту іноземної інтелектуальної власності. *Міжнародний огляд права та економіки*. 2021. URL: <https://doi.org/10.1016/j.irle.2021.106000> (дата звернення: 12.02.2025).
11. Жила К. В., Кришталь А. О. Правове регулювання інтелектуальної власності у Франції. *Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє*: матеріали Всеукр. наук. конф. з міжнародною участю (м. Черкаси, 20 квітня 2023 р.). Черкаси, 2023. С. 284–285.
12. Бойцун А. А., Кришталь А. О. Особливості захисту права інтелектуальної власності в Україні та Німеччині. *Гуманітарний дискурс суспільних проблем: минуле, сучасне, майбутнє*: матеріали Всеукр. наук. конф. з міжнародною участю (м. Черкаси, 20 квітня 2023 р.) Черкаси, 2023. С. 264–266.
13. Галупова Л. І. Захист прав інтелектуальної власності в умовах воєнного стану. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса. 17 червня 2022 р.). Одеса, 2022. С. 745–749. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1c526add-c420-47ca-9649-58f0017a7a8f/content> (дата звернення: 12.02.2025).

14. Скарлецька З. Міжнародний захист прав інтелектуальної власності в умовах воєнного стану. *Академічні візії*. 2022. №14. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/210/184/187> (дата звернення: 12.02.2025).
15. Гутий Б. В. Захист прав інтелектуальної власності: міжнародні стандарти та національне законодавство. *Український політико-правовий дискурс*. 2025. № 7. URL: <https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/view/177/107> (дата звернення: 12.02.2025).
16. Agreement between the World Intellectual Property Organization and the World Trade Organization of December 22, 1995. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/305582> (date of access: 12.02.2025).
17. Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works of September 9, 1886 (as amended on September 28, 1979). URL: <https://www.wipo.int/wipolex/en/text/283698> (date of access: 12.02.2025).
18. Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights of 15 April 1994. URL: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_01_e.htm (date of access: 12.02.2025).
19. Позняков С. П., Маньгора Т. В. Світові стандарти у сфері інтелектуальної власності: міжнародні договори та угоди. *Актуальні питання в сучасній науці*. 2024. № 3 (21). С. 748–460. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-3\(21\)-748-760](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-3(21)-748-760)
20. PCT Treaty, Regulations and Administrative Instructions from June 19, 1970. URL: <https://www.wipo.int/pct/en/texts/index.html> (date of access: 12.02.2025).
21. WIPO Copyright Treaty (WCT) from 20 Dec. 1996. URL: <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/wct/> (date of access: 12.02.2025).
22. Directive (EU) 2019/790 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on copyright and related rights in the Digital Single Market and amending Directives 96/9/EC and 2001/29/EC. *EUR-Lex: вебсайт*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/790/oj/eng> (date of access: 12.02.2025).